

Poznejte demenci správně a včas

„Alzheimerova nemoc bývá přehlížena příbuznými nemocných, praktickými lékaři, a dokonce specialisty,“ říká doc. MUDr. Aleš Bartoš, Ph.D., z Neurologické kliniky 3. LF UK a FN Královské Vinohrady v Praze, který spolu s PhDr. Martinou Hasalíkovou napsal knihu „Poznejte demenci správně a včas“ – ta nyní vychází v edici Aeskulap vydavatelského domu Mladá fronta, a. s.

| Dana Frantálová

■ V jaké míře se v České republice vyskytuje demence a jak jsme na tom v porovnání s Evropou?

Žádná epidemiologická data o výskytu demence v Česku nejsou známa. Na základě údajů z vyspělých zemí odhadujeme, že by u nás v současnosti mohlo být asi 100 až 120 tisíc pacientů s Alzheimerovou nemocí.

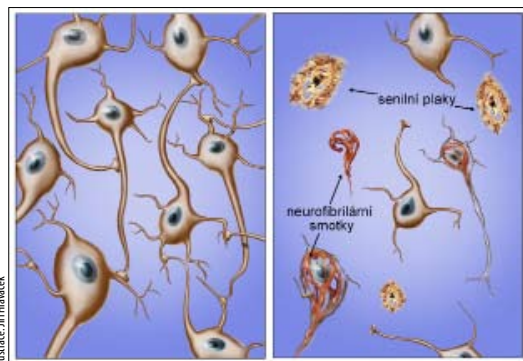
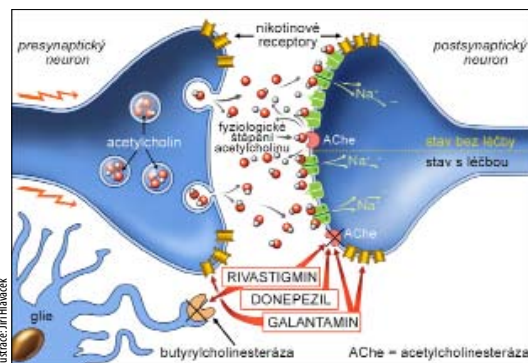
■ V knize kladete důraz na včasnou diagnózu. Jak se má člověk zachovávat, aby se u něj nemoc brzy rozpoznala?

V České republice existuje světově unikátní projekt nazvaný „Dny paměti“, který vytvořila Česká alzheimerovská společnost a o kterém v knize také píšeme. Je zaměřen na vyhledávání osob, jež mají pocit, že jim „neslouží paměť“. Přibližně na 20 kontaktních místech České alzheimerovské společnosti po celé České republice probíhají bezplatná vyšetření paměti. Kdokoli má pocit, že zapomíná, má možnost se nechat otestovat vyškoleným personálem. Sadou testů a dotazníků je možné orientačně zjistit, zda výkon ještě odpovídá věkovým změnám a přirozenému stárnutí, nebo zda by se mohlo jednat o onemocnění.

Pokud výsledek ukazuje na poruchu, je dotyčný odeslán k některému ze specialistů k důkladnému vyšetření a upřesnění diagnózy. Za dva a půl roku využilo služeb projektu přes 2 tisíce lidí z celé naší republiky, z nichž asi 40 procent bylo odesláno k další diagnostice a léčbě do spolupracujících ordinací neurologů, psychiatrů a geriatrů. Při prvních analýzách se ukazuje, že díky tomuto systému je zachycena řada pacientů včas, ještě s lehkými poruchami. Výhodou systému je jeho přívětivost. Prvozáchyt se neodehrává „u doktora“, člověk je během něj ve velmi civilním prostředí. Samozřejmě je důležité, aby se laici i odborníci o této možnosti dozvěděli. K tomu slouží i naše kniha.

■ V publikaci oslovujete praktické lékaře, mluvíte přímo k nim. Co v tomto směru očekáváte?

Původně měla být publikace adresována především jim. Praktický lékař bývá tím, kdo by v procesu prevence Alzheimerovy nemoci mohl

hrát klíčovou roli, ale ne vždy ji opravdu sehraje. Chápeme, že praktici jsou zatíženi běžným chodem své praxe i různými preventivními programy. Rozumíme, že to všechno jsou důležité věci, ale zdá se, že tematika vyšetřování poznávacích, kognitivních zdatností do rejstříku jejich běžných vyhledávacích činností nepatří vůbec. Je pravděpodobné, že ordinacemi praktických lékařů prochází řada osob, které trpí poruchami paměti, kognitivními poruchami, demencí, aniž by si toho kdo všiml. Potěšilo by mne, kdyby tomu tak nebylo.

■ Jak si vysvětlujete, že nejbližší příbuzní, ale ani lékaři nepoznají kognitivní poruchu či demenci?

V knize se právě snažíme podávat návod, aby si všimli. Poruchy paměti a kognitivní poruchy jsou zvláště u základně v tom, že často dlouho nebyvají na dotyčném snadno rozpoznatelné. Přijde výborně ustrojen, společensky skvěle frázuje a dokáže dokonale maskovat – vědomě, ale především asi nevědomě – nedostatky ve svých duševních schopnostech. Nejbližší lidé, praktičtí lékaři, a dokonce ani specialisté z jiných oborů než psychiatrie a geriatricie vůbec nepoznají, že dotyčná osoba trpí demencí.

Při své konziliární činnosti u starších osob občas rozšířím vyšetřování na poznávací, kognitivní funkce mimo hlavní potíže pacienta (bolesti zad, brnění nohou, otřes mozku a tak dále). Někdy jsem překvapen, jaké kognitivní nedostatky se dají najít cíleným vyšetřováním. Občas se přičítají prostému stárnutí. Je pravda, že zejména při lehkých poruchách paměti není snadné odlišit

přirozené stárnutí od patologického. Jsou i lékaři, kteří považují demenci pouze za urychlené stárnutí a nikoli za nemoc. Špatná diagnostika demenci také vyplývá z nedostatečné znalosti vhodných metod k jejich rozpoznání. K tomu, aby více vstoupily do povědomí, by měla sloužit rovněž naše kniha.

I při dobré informovanosti je však další překážkou velká časová zátěž, takové vyšetření prostě zabere daleko více času než například změření krevního tlaku nebo odběr krve. Z toho asi pramení neobliba se těmito poruchami zabývat. U rodinných příslušníků si myslím, že to bývá z jakéhosi pocitu sounáležitosti: „To je přece můj tatínek, maminka, manžel..., vždycky byl zdravý, to on jen zapomíná věkem...“ Poslední, kdo si všimne, je rodina. A nechají toho člověka dojít do pokročilé demence, kdy už mu medicína nemá moc co nabídnout a možnost ovlivnění nemoci účinnými léky je minimální.

■ V knize jsem nenašla obvyklou kapitolu o novinkách v léčbě. Proč tam není?

Bohužel, novinky se nekonají. Naštěstí jsou už přes 10 let k dispozici léky, které postup Alzheimerovy nemoci alespoň zpomalují. Pomáhají tak snižovat zátěž pečovateli, protože toto onemocnění se týká i jich. Odnášejí to dokonce leckdy víc než samotný pacient, který si svoji nemoc často vůbec neuvědomuje a diví se, proč je vlastně vyšetřován. Nejde však o léčbu, která by nějak dramaticky ovlivnila osud pacienta. Ten je nelitostný a obvykle za tři až pět let nemoc vede ke smrti dotyčného.

■ Mluví se také o očkování proti Alzheimerově nemoci. Dočkáme se ho?

Světově proslulý pokus s očkovací látkou provedl v roce 1999 významný americký odborník Dale Schenk, který naočkoval látku myším. Imunitní reakce vyčistila mozek od amyloidních plaků, jimiž je tento orgán u pacientů s Alzheimerovou nemocí zanašen. Pokus vzbudil velké naděje a očekávání. Výzkum byl doveden až k vývoji očkovací látky pro člověka, která obsahovala bílkovinu zčásti podobnou těm, jež se vyskytují v mozku. U některých pacientů však došlo k vážným komplikacím, zejména k encefalitidám, a tak byla studie ukončena.

Podle výsledků pitev osob, které se experimentu s očkováním účastnily a zemřely, ať už v rámci zmíněných komplikací nebo přirozeného vývoje, část z nich skutečně mozek vyčistily od plaků měla. Ovšem při porovnání s kontrolní skupinou, která očkovací látku nedostávala, nebyl mezi očkovánými a neočkovánými příliš velký rozdíl v poznávacích schopnostech. Praktické dopady pro pacienty měl tento experiment malý.

Knihu lze objednat na www.zdn.cz, na e-mailové adrese vavrinkova@mff.cz či na telefonním čísle 225 276 308. Další informace o publikaci naleznete také na stránce V letní přílohy

v tomto vydání Zdravotnických novin.